

Cigaretten efteråt

H.Engdahl

July 26, 2018

Cigaretten efteråt syftar på den avslappnande rökpaus som för många lär följa ett intensivt genomgången samlag och som under tidigt 70-tal gestaltades som en filmsnutt, något som bör ha gjort ett stort intryck på den unge författaren. Huruvida han har ett mera specifikt syfte med denna titel, utöver att uttrycka en vag känsla i samklang med stilen i boken, låter jag vara osagt.

Den lilla tunna boken består till en stor del av korta avsnitt, ofta reducerad till en liten sentens, som får upptaga en hel sida och ger lätt ett ganska pretensiöst intryck, speciell som författaren vinnlägger sig om att vara opretensiös, men i så fall varför publicera? Är det inte pretensiöst att antaga att även det opretensiösa pockar på att uppmärksammas och förevisas?

Han skriver att det enda sättet att visa att man förstått en sats är att omformulera den i egna ord. Så sant, så sant, men så hugger han i sten genom att hävda att vetenskapens exakta, objektiva språk, förhindrar något sådant, ty, antar jag att han menar, att man med det precisa språket endast kan uttrycka något på ett enda sätt, och därmed syftar vetenskapen egendomligt på att eliminera kunskapen. Lättköpt och plumpt och tyder inte på någon större insikt. Vidare har han läst om att evolutionen har försiggått språngvis, men de slutsatser han drar om denna tvivelkatiga kategoriska generalisering till litteraturen är inte speciellt övertygande.

Intressantare är dock hans observationer om skolan. Hur han minns skoltiden, speciellt den inledande, med spänning, liksom hans son gjorde, och han sluter att endast de som vantrivdes i skolan har skrivit om den. Författaren är något av ett ljushuvud och för en sådan var åtminstone den gamla kunskapsinriktade skolan ett litet paradiset.

Aforismens fatala felsteg är att den avslöjar upphovsmannens förtjusning över sin formuleringskonst. Vad bättre form än aforismen för att uttrycka denna tanke! Och många skulle nog velat hävda att detta fångar författaren själv som i ett nötskal.

'Du finner mig här, alltså är jag någon annanstans'. Detta är ironin i ett (annat) nötskal, och den ironiske riskerar alltid att straffa ut sig från den verkliga världen, att inte våga omfamna den, utan att alltid vilja stå utanför och iakttaga och kommentera. Ett slags högfärd om något.

Kan man egentligen vara människa i ensamhet, speciellt en tänkande sådan? Många problem, kanske alla, går inte att lösa på egen hand, människan kan inte tänka utan att diskutera och konfronteras med andra. Om människan är något så är hon social. Kanske man kan tänka på de stora existentiella frågorna i sin ensamhet och dväljas i illusionen att man kan bemästra dem. Men allt som verkligt berör en, kan endast dryftas med andra.

Vad är författaren om inte en kritiker? Gör kritikern något av beständigt värde eller utgör han bara en obehövlig parasit på det verkliga skapandet? Man kan förstå att författaren brottas med dessa frågor. Har han egentligen något existensberättigande? Vad som skrevs om kritiken och dess roll gjordes redan på 1700-talet uttömmande av en

Encyclopedist. Vad finns att tillägga? Det värdefullaste kritikern kan göra är att referera innehållet i en bok och kanske ge ett värdeomdöme. Är denna bok bra eller dålig? Allt som vägledning och konsumentupplysning åt presumptiva läsare. Vad kritikern håller högst, nämligen detta att diskutera boken i ett vidare sammanhang, och därmed hävda sig själv genom att sätta sig i centrum kommer med tiden att te sig mer och mer ointressant och irrelevant. Inget 'dateras' som det dagsaktuella. Men ändå, tröstar sig författaren, kan kritikern, en kritiker som honom, bidra med någonting. Nämligen att stimulera läsaren till att tänka nytt och ge honom en större vakenhet.

Bartes ger en distinktion mellan det läsbara och det skrivbara. Balzac är läsbar men inte skrivbar. Ty man kan inte längre skriva som Balzac, all sådan möda skulle endast utmynna i en pastisch.

Man kan inte höra vad den tilltalade blir tilltalad, man måste själv vara den tilltalade för att uppleva tilltalet, något som författaren belyser med ett citat av Wittgenstein och sedan utvecklar mer eller mindre samvetsgrant, och en smula tradigt.

Om 'bloggandet' tycker författaren inte. Det är infantilt och påminner om de intensiva men dock monologa samtal som två tonårsflickor hänger sig åt. Syftet med sådant är inte ett utbyta av tankar ej heller en process att uppnå insikt och blotta sig själv, utan ett försök att inte se sig själv. Montaigne däremot, skrev för att upptäcka sig själv, inte för att gömma sig. Så även om han kan beskrivas som den förste bloggaren, var hans syfte ärligare och annorlunda.

Det finns en väsentlig skillnad mellan humorn och komiken. Humorn är innefattande och förlåtande, komiken är ett vapen för att utesluta och förgöra.

Med kvinnor har författaren problem. Män kan inte klara sig utan kvinnor heter det, medan kvinnor klarar sig betydligt bättre utan män. Varför inlåter de sig överhuvudtaget med män? På grund av lång indoktrinering? Nu får mannen inte längre vara nödvändig för uppnåelse av sexuell tillfredsställelse. Tidigare var dena drift ett led i att fånga en man och därmed komma i åtnjutande av alla de fördelar ett stabilt förhållande innebär. Det var åtminstone rationellt, sluter författaren.

Varför inte tillåta alla ord? Även ord som 'neger' och 'borgarbracka'? Här kommer ett stänk av ironi in, men avhyses sedan burdust. Men avsikten var ändå den ironiska.

Beundran och avund är två mycket väsensskilda saker. Två människor kan finna gemenskap i en delad beundran av något, men aldrig genom en delad avund. Beundran vidgar livet och vyerna, avunden däremot leder ytterst till avgrunden?

Att vara författare är otacksamt. Vad som tagit timmar av hårt och koncentrerat arbete skummas igenom av en läsaren på någon minut. Men Engdahl glömmer att medan det endast finns en författare, kan i lyckosamma fall det finnas tusentals läsare. Varje timme som en författare lägger ner uppvägs av hundratalet timmar i vilket det skrivna läses. Författaren har ett ansvar inför sina läsare, men läsaren har knappast ett ansvar gentemot författaren.